

LO GRINHON

LA GAZETA DAU VIVARES D'EN
NAUT

N° 32 PRIMA DE 98

L'ESTIU APRÒCHA

L'estiu apròcha. N'i a que van partir, davalar veire la mar e lo bateus o ben grapilhar per las montanhas. D'autres van laisser la vila e tornar trovar la campanha, benlèu lhor familha e lhors racinas. Per quauques uns quò serà lo moment de faire çò qu'an pas pogut faire lo resta dau temps. E per mai d'un, quò serà lo temps deliciós de ren faire. Mas chau pas essublar aqueles que son pas en vacances l'estiu, amai i a de solelh amai an de trabalh : feneirar, meissonar, molzer, tratar la vinha e tot l'aure...

Mas, per assurat, chaudrà pas essublar de legir lo Grinhon ! I trovaretz las rubricas abituèlas: las novelas, lo beure e lo minjar e quauquas istoiras a legir per passar lo temps sens venir berlòt. Lo Grinhon essaia au fiu dau temps de vos portar de textes dins una linga plus sovent parlaa qu'escrita.

A prepaus de linga escrita, si ò savetz pas encara, aprendretz que Joannes Dufaud nos a bailat daquestan un novèl dictionari, francés-occitan aquesto còp. Serà un brave otil per aqueles que vòlon aprendre o tomar aprendre nòstre parlar.

Enfin, mancaretz pas de notar doas datas importantas*: lo voiatge de setembre e l'anniversari de Parlarem en Vivares. Mas lo Grinhon vos en dirà mai quand aurà pres quauquas vacances.

Somari

- 1- L'estiu apròcha.
- 2- Novelas
- 3- Quand gardave las chabras
- 4- Peira que gòja
- 6- Quand Basilon reviscolèt
Mòts croisats
- 7- La pola en jalèia
- 8- Per que tire la font...

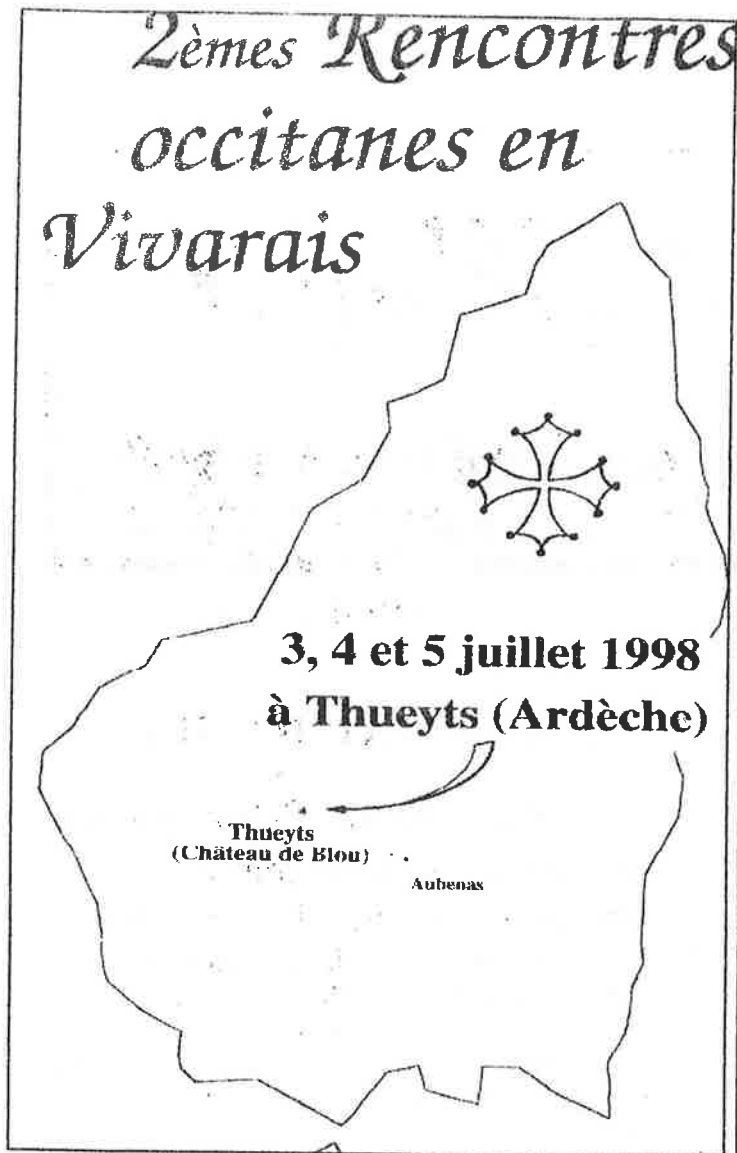
LO GRINHON es la gazeta de l'associacion occitana "PARLAREM EN VIVARES" de vès ANONAI. Es mandat a tots los aderents.

Per lo receure, mandar 50 F a:

LO GRINHON
Lo Petit Avanon
07370 OZON

Faire lo chèc a l'ordre de
PARLAREM EN VIVARES
Las adersions partan dau 1° de Janvièr
e s'achaban lo 31 de Decembre.

*veire p. 2

Vendredi 3 juillet

18 h Ouverture des rencontres. Apéritif.
Buffet (*Minja dreit*)
21h **Catinou et Jacouti**
(Un spectacle a crevar de rire)

Samedi 4 juillet

9h30 Jacky Reyne "La châtaigneraie ardéchoise, son histoire, son avenir..."
10 h 30 Lucette Rouchier "La place de la châtaigne dans la cuisine occitane"
(Livre : Saveur d'Ardèche, au fiu de las sasons)
11h Dr. Bernard Ely "Cuisines traditionnelles et équilibre alimentaire"
12 h 30 - Repas
14 h 30 Vidéo : La châtaigneraie de Vesseaux
15 h Michel Valla "Les enjeux du Parc régional de la châtaigneraie et des sucres ardéchois"
16 h Vidéo : Chastanhas e chastanhiers en Provença.
16 h 30 Débat : L'économie de la châtaigne (avec des producteurs, négociants, industriels)
17 h 30 Visite de Thueyts
20 h 30 **Repas traditionnel ardéchois** avec animation musicale, suivi d'un balet avec le groupe **Azalais**

Dimanche 5 juillet

9 h Philippe Martel (CNRS Montpellier) "L'occitan en Ardèche resitué dans l'espace vivaro-alpin"

10 h 30 Isabelle Cohen (CNRS Montpellier) "L'occitan dans la presse ardéchoise de 1850 à 1900. Première approche"
11 h 30 Bernard Salgues "Les rapports troubles de l'occitan et de Vivhy"
12 h 30 Repas
14 h 30 Bernard Vaton "Las Calandretas : ecoles bilingues occitan-français" (avec vidéo)
15 h 30 Animation de l'association "Parlarem en Vivarès", chansons, contes... daube l'eiquipa de Parlarem
18 h Synthèse. Pierre Ladet, Président de Mémoire d'Ardèche et Temps Présent
Clôture des journées. Daniel Teston, Maire de Thueyts.

Edicion Nord-Occitana

L'eivenament de l'an !

Le dictionnaire Français - Nord-Occitan

de **Journès Dufaud**

Le dictionnaire Français - Nord-Occitan de Journès Dufaud est en vente. C'est pour nous, ardéchois du Nord et Nord-occitans s'il en est, un événement qui nous réjouit. Ce document de plus de 360 pages complète parfaitement le premier ouvrage : L'occitan Nord-Vivarais. Nous aurons l'occasion d'en reparler. En attendant : a, b, c...

Be a ba, / M'an foitat, / Be ò bò / A cèns d'eiclop, / Be u bu / Sus mon cul. (Comptine citée par J. Dufaud)

Quand gardave las chabras

Quand ère joine, anave gardar las chabras e las fedas per champestre...
Me rappèle que l'i aviá un biais de parlar elh bestiau -un pauc coma l'i a un biais de parlar aus enfants.

Per sonar las chabras disiam : "vòilèu, menés, vòilèu !" Aquò voliá dire : "Venètz vite las chabras, venètz vite !" Quand anavan trop luenh, per las faire revenir l'òm creidava : "Taqitè aici!" D'autres còps l'òm bramava elhtant fòrt que l'òm podiá : "O tchapp ! tchapp ! tchapp !" en piquent sobre una branca de chastanhier eme un baston per faire tombar quauquas fuèlhas verdas; aquòdonc, las chabras, qu'aman bien aquò, s'accampavan en vitessa. Pasmens, quand èran trop luenhtas, entendian ren, boijavan pas e chaliá mandar lo chin per anar las querre ; per assissar lo chin òm lhi prometiá un morcel de pan coma recompensa de son trabalh : "Té, Medòr, té lo pan tè ! Vai te querre las chabras ! Fai las venir!" E lo brave Medòr anava querre las chabras...

un trabalh penible ; ièu, o amave bien, perque 'quò me laissava lo temps de legir, d'estudiar, d'escriure... Portave totjorn una plena museta de libres...

Aquò plasiá pas elh Fernand, un vesin d'ès Montanhac, que, iel, amava pas perdre son temps, fasiá totjorn doas o tres òbras a la fès : trabalhava dinc un champ e gardava son tropel en mème temps... Quand vesiá que me contentave de gardar mas chabras sans ren faire d'autre me tratava quasiment de feneant . Pensatz-veire, perdre son temps a legir ! Un jorn me diguèt : "Au luoc de portar de libres en gardent tas chabras, fariás melh de portar una serpa per copar tos boissons ! En de que 'quò te serv de legir ? Ièu, sos gaire anat a l'escòla e 'quò m'empaita pas de viure".

Aquò lhi aviá pas empaitat de viure ...
Beléu be, mès quanta vida aviá menat ?

A. CHAMBOULEYRON

Eme un bòn chin, gardar un tropel èra pas

VOCABULARI

Feda = feia (brebis
per champestre : en champs
sonar (appeler)
mené = chabra, chiaura dinc lo lengatge daus
enfants
s'accampar =venir

bramar = creidar (crier)
aquòdonc (alors) elh tant (autant)
luenh = loin
luenhta = éloignée, lointaine
assissar = (exciter, stimuler)
empaitar = empachar (empêcher)
libre = liure (livre)

DE PAS ESSUBLAR

Doas datas a retenir

19 de Setembre Lo Voiatge de Parlarem
Anirem ès Montréal, pas au Canada mas en Ardecha

17 d'Otòbre Festa de Parlarem en Vivarés
Per festar nòstre anniversari : 10 ans
Exposicion, animacions, velhaa, beure e minjar.
Es Auzon.

Ne'n sauretz mai sus tot aquò a la fin de l'estiu.

PÈIRA QUE GÒJA

L'ivèm de l'annaa ditz-e-nòu prometiá d'èitre chanit. Debut decembre, tot èra blanc. Las cojas dau novième enfant se presentavan mau. La maire s'abatarcissiá : le freid la ganzissiá e tot a fes grinhotava e suava, fiaure e torciàs de mau de ventre. S'èra dauput jaire. Coma le tèrme se sarrava, le paire anèt a pè quèrre la saja femna es Marthes diens la Loeira. Lai ne'n aiá una bona, çò disián. Vint quilomètres de gabolha, tant per tomar. Una filha naissiguèt, ditz-e-vut de decembre. La granda sèra, ma grand-maire, aié ditz-e-vut ans. Josqu'es los Setons iela aduguèt la saja femna. E la familha se retrovèt soleta au metan de l'ivèm, dobe una ama de mai.

La maire entenimens se portava pas mieus, ni mai la petitona qu'aié la poussuá, s'èitofava. Semblava a tot moment qu'anèsse tracolar. Le" paire mai se deichetava. L'aié guechit sa corsa es Marthes. Benliau le mau èra rintrat per son èl bòrhe. Coma la petita se repialava pas, s'eipauriquèran. Èra pas batisaa. Mas si veire si merissiá ? Tant qu'a merir, que fuguèsse au mens batisaa. Aiá doncas dos jorns d'atge quand seguèt acassaa diens de cuvètas chaudas per faire le voiatge es Monisteir. Sa granda sèra agrapèt a braçaa contra son còr quela flòta de lana. Sos paire e maire trop flachits per la seure gardèran los autres enfants. Iela modèt soleta.

Èra un matin gris de decembre, un çiau mornós. Devalèt de briva le grand

pasturèl que s'èitend sos la Charossa. Preniá las corcheiras. Corriá le long dau cròs onta cola l'aiga de Fornàs qu'aquí es mas qu'una bialeira. Trabuchava de còps diens la neuja trempa onta marchava a gòrja d'eiclòps, e mancava de s'aplatar. Èra pas le pes de la petita, paura ! que la fasiá trampaleiar, ni que le sòu fuguèsse eicolanchós. Èra la fressa de salvar quela ama, chaupuá au chaud sos las cuvètas diens quau còs tot clapet que pesava tan pauc. La neuja s'eicolava sus iela de las branchas nuàs daus vernats quand traversava de flocaas d'abres. La montanhas de l'autre latz de la Valaure, lhòrs chirats e lhòrs boeis neirs, los gaitava d'aquí quand parava sas bèitias. Leura vesiá ren. Comiá. Salvar quela ama. Faire mai vite que la mòrt.

Arrivèt es Begueir tota eibafaa. Dengús diens la charreira. Crièt d'afòra.

«- Martina, vene dobe mi. La petita es après merir.»

Tota la familha sortiguèt sus la pòrta. Martina èra quí, l'amia de son temps, qu'anava dobe iela en champs.

«- Martina, la petita es après merir. Vene dobe mi.»

- Onta vas ?

- La faire batisar. Es Monisteir. Abrival»

Las doàs prenguèran le chamin. Au mei daus chastanheirs, la rota fila belament en tiranta avèrs en eiflança sos la montanha, josqu'es Monisteir. Seis

quilomètres, Una ora d'eiclòps. Corian. De còps se passavan l'enfant. Savián que lhòr faliá salvar mai que sa viá, sa viá eternala, e que l'eternitat èra un afaire de minutas. Ètava pas de tussihar, un rafet sèc que l'eitraglava. De son visatge eibabinat, vesión qu'una bocha sens dents, sens dents ni bochas, que badava, la lenga e le ciau roges e dobe de poents blancs. Una bocha que minjava la tèita e taschava de golar l'aire que lhi mancava, coma una troeïta sus le prat. E tot quò quinava coma una roá que crina. Biaucòp de mau, un tant se pèrd de viá que se tuava coma l'alauva au bot d'un fumaron quand le bofam josqu'a que meriguèssse.

Le desespèr las prenguèt, una paurassa.

«- Le Cròs de Fontpeteira !»

Diens la neuja un pauc plus loenh, una font barbatava... Le Cròs de Fontpeteira, que lhi disián. Una se soventèt que quand i a gis de prèire, avem le dreït de batisar qu'auqu'un que vai merir. E mai se rapelèt le mot.

«- Quò s'apèla ondeiar.»

Martina teniá la petita. L'autra prenguèt d'aiga diens le cròs de sa man. Ne'n eiversèt una o doas gotas sus le front de l'enfant, faguèt le sinha de la crotz.

«- Je te baptise au nom du Père ...»

Las paraulas s'entrablavan sus sas bochas de tant que trissava. Faliá de preieiras francesas, que le Bon Dieu coneis mas quela lenga dobe le latin e parla pas patoés. Ou'es coma quò a la vai-vite que la petita fuguèt batisaa, coma qui receu l'estrema onccion.

Le viatge repuèt. La sereta anava mieus, èra la viraa dau mau. Disiá plus ren,

mas se vesíá quand botjava que viviá encara. Le clocheir dau vilatge apareissiguèt. Pichèran a la pòrta de la cura. Le curat Burinc, quand zòs aguèt tot après, lhòr diguèt qu'aián ben fait. Dau temps qu'apondiá quauquas preieiras, anèran quèrre una mairena e un pairin. E mai una femna que veniá d'acojar bailèt la possaa a la petita que deviá èsser abraminaa. La batisèran diens las fòrmas, coma fau e dobe un vrai curat. Pue tot le monde remontèran es la Charossa acompanhar la novèla petita filha de Diu. Davalèran le vèpre e qu'ò sequèt la nuet. Nuet de rafet, de sisclament e de sofrança. Le lendeman matin la petita èra còs.

Tirat de : "LA PEIRA D'ASARD" de Joan-CLAUDI FORÈT.

Vocabulari :

S'abatarzir = Aller de mal en pis, dépérir.
 Ganzir = transir.
 Grinhotar = grelotter.
 Fiaure = fièvre.
 Es = à, vers, chez.
 Se jaire = se coucher, s'aliter.
 Dobe = avec.
 Guechit = épuisé.
 Corcheiras = raccourcis.
 La fressa = la hâte.
 Chaupuá = contenue.
 En eiflancha = en biais.
 Rafet = toux.
 Repuar = reprendre.

QUAND BASILON REVISCOLET

Basilon a plaçat son alambic au pònt de Siala a Desanhes. Passava la janha daus vinherons per far l'aigardent. Per en far de bona chau la tastar de temps en temps e coma se dis : "Plus òm bèu, plus òm a set!" Tanben quanta coita tos los vespres. Tant e si bien qu'un còp tombèt en sa coja rege mòrt. Ni bolicava, ni parlava. Lo viran, lo tòrnan : Basilon pipa pas mot. Que faire : l'enterrar, bien sur! Sa familha e tots los vesins venon a la glhèisa. Los portaires faguèran la pausa a la grand'plaça perque lo cimiteri es luenh dau vilage.

Veiqui qu'auvisson una fòrta petarada dins la caissa. Quò era mon Basilon que pichava. S'era esvelhat. Los portaires badan la caissa e Basilon se soleva, s'aseta en disent : "En veiquià de mond, per un còp que m'eissuble. Passatz mas braias que me leve". Lo mond eran estabosits e trovavan que Basilon era pas rasonable de desrenjar per ren.

Bref! Sens las eleccions, tot se seriá

VOCABULARI :

aigardent = la gota / estabosit = estonat / ne'n volia pas desmarar (n'en voulait pas démordre)
veiei = veguèro (je vis)

eissublat. A la *mairie*, avian barrat lo nom de Basilon coma defunt. Mas iele, n'en voliá pas desmarar : "Si me bailatz pas mon buletin, fau cassar las eleccions".

Lo maira era encara notari e voliá calmar Basilon. "Te fachis pas coma quò! Parla nos de ton voiatge en l'autre monde".

- E ben! çò fai Basilon, en arribant en enfer, veio de mond que se tortilhavan sus de selas totas rojas de brasa. Veiei un fautuelh e li anavo m'assetar quand lo grand Diable m'escrabossa e me dis : " Gara te d'aquí, Basilon, quò es la plaça de mossur lo notari da Desanhes!" Quò es perque sio tornat.

Lo notari reia jaune!

Paul PAYA

(Tirat de Folklore d'Ardèche)

Los Mots Croisats dau GUI

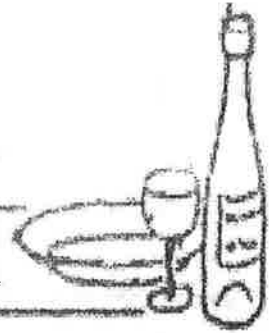
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1									
2									■
3					■				
4				■				■	
5					■				
6			■						
7		■			■				
8						■			■

Solucions p. 8

- 1- Originairas d'Anonai o de Tolosa.
- 2- Es mai facile de faire aquò que de faire quicòm.
- 3- Vent. L'òme sans embonilh.
- 4- Pais d'Euròpa desaparegut. Jom gascon.
- 5- Vila de Romania; Se diria rambalhs o tarabasts vès Borg d'Andió.
- 6- Santas inicialas. Enchanta.
- 7- Sant de Bigòrra. Rei de Shakespeare.
- 8- Dansa cubana. Nazi.

- A- Instruments de musica. B- Publicacions.
C- Per l'entretanença daus mòbles. Sus un calendèr.
D- Fin de messa. Glaças de Manchester.
E- Titane. F- Luenh de la cima.
G- Esportius sovènt banhats.
H- D'aquesta ora. Adoras.
I- Pagar per jogar.

LO BEURE E, LO MINJAR ...

LA POLA EN JALÈIA

- 1 pola
- 1 pè de vèl quartejat
- 1 pastenalha
- 1 branca d'api
- 1 ceba picaa de 2 clavèls de giròfle
- 2 fuèlhas de laurièr
- 2 branchilhas de frigoleta
- 3 o 4 cornissons
- sau e pebre.

. Botar totas las viaas, levat los cornissons, dins una ola, cubrir d'aiga freda. Cubercelar l'ola, far prene lo bolh e laisser cuèire 1 ora e mieja.

. Tirar la pola e lo pè de vèl.

. Passar lo bolhon a l'estamina.

. Rinçar una terrina a l'aiga freda, i botar una locha de bolhon passat., botar la terrine au refregidor.

. Garar la pèu e los òs de la pola.

. Sortir la terrina dau refregidor dès que lo bolhon es calhat.

. Au fons de la terrina, far un decor daube quauquas rondèlas de pastenalha e de cornissons, per far jòli quand desmotlarètz.

. Botar puèi, la pola desossaa. Emplir delicatament la terrina daube lo bolhon passat. e botar au refregidor au mens 12 oras.

. Per servir, desmotlar sus un lièt de salade verda. Acompanhar de cornissons.

Nòta :

- Lo pè de vèl se pòt minjar chaud daube una vinagreta.

- Òm pòt tanben remplaçar lo pè de vèl per 6 fuèlhas de gèlarèia per 1/2 l. de bolhon passat. (Far amolir la gèlarèia dins d'aiga freda, eissaurar e botar dins lo bolhon ben chaud).

Lucette ROUCHIER - tirat de SAVORS D'ARDECHA AU FIU DE LAS SASSONS.

Auvit vès Prèus en Ardecha :

*"La pola, la chiaura, la femna,
Qu'es tot de salas bèstias
Dins lo jardin !"*

G. Massot : Proverbes et dictons d'Ardèche

PER QUE TIRE LA FONT

Per que vive la linga
Qu'an parlat los ancians depus mai de mila ans,
Per que bolique encara
Dins le còr daus enfants l'esperit daus parents,
Avem parat l'aurelha dau latz daus quatre vents,
Avem sondat la tèrra, avem burgat los gorgs.
Per las combas, los sucs, avem culhit las flors
E la saba blondina que ràia sus los fruts,
Coma fan las abelhas que s'embòman en lhurs brucs.

E per que tire a fons
Dins le monde d'encù assiat d'aiga de sorça
La chanau de la font,
Avem jalhat ensems le beial e la beialèira
Que se rèndan dau cròs ent roncha la rivèira
Joc'a la granda eiclausa au bèu meitan dau prat.
Per le monde e chascun gisclaran a plen braç
Las ondas dau bachàs e la font dau vilatge,
Font per le joine temps e font per le bèl atge.

Avem pro virolhat
En tèrra Vivarèsa, en tèrra d'Occitània,
Entremèi los folhats,
Los rores, los sapins, de l'ubac a l'adrèit,
De las ribas dau Ròsne a la crotz dau Rovèi,
Per tirar un tresòr dins un liure achabat.
Si qu'ei pas le chastèl per los uns eiperat,
Serà mas le chanon per beure gentament
A la linga promèira e s'enfiolar ensems !

Ura, le jorn se'n vai,
Tracòla le solelh detrès Ròcha de Ven,
Aici ès Anonai
Dins le caire amitós de l'Ostelet dau Libre,
Una mèisma reson de tots latz nos assembla.
De l'autra abroá dau cial veiem levar, nos sembla,
Un novèl monde... Serà çò que serà,
Mai, çò que ne'n farem. Dins le cròs de la man,
L'eicut sufirà pas per far tirar la mula.
Li chau ben la civaa : apelem cò Cultura.
Sur, un liure rèndrà le monde uman e libre.
Diassi ! le rabuson farà tot son possible.
A nòstre biais de viure, vendrà trempar le front
L'Euròpa de deman, mas que pisse la font !

Joannès Dufaud

Solucions dau mots croisats de la p. 6

1- OCCITANAS 2- CRITICACIÓ 3- APERE ADAÏM 4- RDA. DIA. 5- IASI. VIAS. 6- NS. CHARMA. 7- PE
LEAR. 8- SALSA. SS.
A/ OCARINAS. B/ CRIDAS. C/ CIRAS. PL D/ ITE. ICES. E/ TI. F/ ACAIVAL. G/ NADAIRES. H/ ARA.
AMAS. I/ MISAR.